



**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919



TIESĪBU HARMONIZĀCIJA BALTIJAS JŪRAS REĢIONĀ PĒC ES PAPLAŠINĀŠANĀS

**2007. gada starptautiskās zinātniskās
konferences rakstu krājums**

UDK 34(4)(063)

Ti213

Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā pēc ES paplašināšanās.
2007. gada starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums

Latviešu valodas tekstu literārā redaktore **Ruta Puriņa**

Angļu valodas tekstu literārais redaktors **Imants Mežaraups**

Maketu un vāku veidojusi **Ieva Tiltiņa**

Pārpublicēšanas gadījumā nepieciešama Latvijas Universitātes atļauja.

Citējot atsauce uz izdevumu obligāta.

© Latvijas Universitāte, 2012

ISBN 978-9984-45-531-0

VALSTS GALVAS AIZSTĀŠANAS INSTITŪTS LATVIJĀ UN CITĀS ES VALSTĪS

Visu divdesmit septiņu ES dalībvalstu konstitucionālais regulējums paredz, ka šajās valstīs ir vienpersoniskas valsts galvas institūts, respektīvi, valsts galva ir viena persona, nevis koleģiāla institūcija.

Ņemot vērā, ka valsts galva ir persona, kas ieņem augstāko vietu valsts amatu hierarhijā, kura pārstāv valsti, reprezentē to un veic citas būtiskas valstiskas funkcijas, aktuāls no konstitucionālo tiesību viedokļa ir jautājums, kāda ir tiesiskā situācija un sekas gadījumā, ja šī persona saslimst, izbrauc no valsts, tiek atstādināta no amata vai citu iemeslu dēļ nespēj veikt valsts galvas pienākumus.

Lai atrisinātu šos jautājumus, katras valsts konstitūcijā vai citos normatīvajos aktos tiek paredzēta kārtība, kā rīkoties šādos gadījumos un kā aizstāt valsts galvu.

Galvenās atšķirības valsts galvas aizstāšanā ir saistītas ar to, vai attiecīgā valsts ir monarhija vai republika.

No divdesmit septiņām ES dalībvalstīm septiņas ir monarhijas: Apvienotā Karaliste, Beļģija, Dānija, Luksemburga, Nīderlande, Zviedrija un Spānija. Ņemot vērā, ka vēsturiskā skatījumā valsts prezidenta institūcija ir evolūcijas ceļā attīstījusies no monarha tiesiskā statusa,¹ vispirms aplūkosim valsts galvas aizvietošanas īpatnības ES monarhijās.

Valsts galvas aizstāšana monarhijās

Institūcijas, kuras aizstāj monarhus

Gadījumā, ja monarhs ir miris, tad saskaņā ar troņa mantošanas kārtību amatā tiek aicināts troņmantnieks. Savukārt, ja troņmantnieks ir nepilngadīgs vai arī ir kļuvis rīcībnespējīgs, monarha amata pienākumu izpildīšanai parasti tiek izveidota Reģentu padome vai iecelts reģents.

Par reģentiem ierasts izraudzīties tuvākos monarha radniekus, taču reģentiem obligāti nav nepieciešams būt asinsradniecībā ar monarhu, piemēram, par reģentiem var kļūt arī monarha laulātie. Par tuvāko pretendentu reģenta amatam tiek uzskatīti kroņprinči.² Piemēram, Beļģijas konstitūcijas 37. pants tieši noteic, ka gadījumā, ja monarhs ir atteicies no pilnvaru veikšanas vai arī ja parlaments ir apstiprinājis, ka monarhs ir valdīt nespējīgs, par reģentu kļūst iespējama monarha pēctecis ar priekšnoteikumu, ka viņš ir sasniedzis 18 gadu vecumu.³ Luksemburgas Lielhercogistes konstitūcija vēl precizē: ja troņmantnieks ir nepilngadīgs, reģenta pienākumus veic nepilngadīgā troņmantnieka māte. Arī Dānijā, ja monarha tronis ir vakants, monarha varu īsteno Parlamenta izraudzīts Lords protektors (*rigsforstander*), kurš parasti ir potenciālais troņa mantinieks.⁴

Atšķirīgs regulējums monarhijās ir gadījumā, ja monarhs ir devies ārpus valsts vai nespēj īslaicīgi veikt savus pienākumus. Piemēram, Luksemburgas monarhs lielhercogs saskaņā ar konstitūcijas 42. pantu var iecelt sev vietnieku (leitnantu), kurš ir asinsradnieks un reprezentē lielhercogu. Leitnantam bez atsevišķiem ierobežojumiem ir tādas pašas pilnvaras kā lielhercogam, viņa lēmumiem ir tāds pats spēks kā

lielhercoga lēmumiem, turklāt arī viņa persona ir neaizskarama. Konstitūcija arī noteic, ka lielhercogs jebkurā laikā var atsaukt leitnantam piešķirtās pilnvaras.⁵ Līdzīgs regulējums ir arī Apvienotajā Karalistē. Arī šajā valstī monarhs ir tiesīgs iecelt valsts padomniekus (*Counsellors of State*) izpildīt noteiktas funkcijas gadījumā, ja monarhs dodas ārpus valsts uz ilgāku periodu vai arī nespēj īstenot valsts galvas pienākumus veselības problēmu dēļ. Apvienotajā Karalistē valsts padomnieki ir monarha dzīvesbiedrs un pirmie 4 pēcteci pēctecības līnijā, kuri atbilst tādām pašām prasībām, kādas izvirzītas reģentiem. Patlaban karalienes Elizabetes II valsts padomnieki ir viņas dzīvesbiedrs Edinburgas hercogs, Velsas princis Čārlzs, Velsas princis Viljams, Velsas princis Harijs un Jorkas hercogs.⁶

Saskaņā ar Zviedrijas konstitucionālo tiesību regulējumu gadījumā, ja karalis nespēj veikt savus pienākumus, piemēram, atrodoties ārpus valsts robežām, viņu aizstāj pagaidu reģents, kurš ir karaliskās ģimenes loceklis, sasniedzis vismaz 18 gadu vecumu un ir troņmantnieku loka.

Savukārt specifiska kārtība ir noteikta Nīderlandē, jo šajā valstī pat tad, ja karaliene ir slima vai atrodas ārvalstīs (darba vizītē vai privātā atvaļinājumā), dokumenti tiek iesniegti viņai parakstīšanai. Nīderlandes karalienei nav vietnieku, un, arī atrodoties ārvalstīs, karalieni pavada viņas biroja personāls.⁷ Tikai tad, ja Nīderlandes monarhs ilgstoši nespēj pildīt savas karaliskās prerogātas, parlaments ieceļ reģentu, kurš veic monarha pienākumus. Pēdējo reizi monarha reģents Nīderlandē saskaņā ar konstitūcijas 37. pantu tika iecelts 1948. gadā, kad princese Juliāna (*Juliana*) uz laiku uzņēmās savas mātes – karalienes Vilhelminas (*Wilhelmina*) – pienākumus.⁸

Monarhu aizstāšanas juridiskie aspekti

Kā reģentu institūta kopīgās pamatiezīmes varētu minēt tās, ka reģenti pie savu pienākumu pildīšanas parasti tiek saukti ar parlamenta starpniecību un tie darbojas monarha vārdā.⁹ Par savu darbību reģenti, tāpat kā monarhi, nav atbildīgi, un arī reģenta persona ir neaizskarama. Savukārt, ja reģents būs veicis kādu noziedzīgu nodarījumu, pie atbildības viņš tiks saukts pēc tam, kad būs beidzis pildīt reģenta pienākumus.¹⁰

Par reģentu kompetences apjomu konstitucionālajās tiesībās ir atšķirīga izpratne, piemēram, Krievijas konstitucionālo tiesību zinātnieks M. Isajevs¹¹ norāda, ka reģentiem savu pienākumu pildīšanas laikā piemīt visa monarha varas pilnība un visas monarha funkcijas, savukārt K. Aranovskis¹² precizē, ka reģentu pilnvaras noteiktos gadījumos ir ierobežotas, piemēram, reģenti nav tiesīgi rīkoties ar monarha troni, tāpat uz reģentiem neattiecas īpašās monarhu privilēģijas – tiesības uz valdnieka simbolu un atribūtu izmantošanu, tiesības uz karalisko īpašumu u. c. Piemēram, aplūkojot reģenta institūtu Beļģijā, juridiskajā literatūrā tiek uzsvērts, ka abu parlamentu palātu kopšēdē ievēlētajam reģentam šajā valstī ir tāds pats statuss kā karalim un ka tas attiecas gan uz pilnvarām, gan privilēģijām.¹³

Reģenti var uzsākt savu pienākumu pildīšanu tikai pēc tam, kad ir devuši zvērestu jeb svinīgo solījumu.¹⁴ Piemēram, Luksemburgas reģents nodod speciālu reģenta zvērestu, ar kuru viņš sola būt uzticīgs monarham (lielhercogam) un ievērot konstitūciju un valsts likumus, turpretim Beļģijā reģenti dod to pašu svinīgo solījumu, ko dod pats Beļģijas karalis, kļūstot par monarhu.

Runājot par monarhu aizstāšanu ES dalībvalstīs, jāsecina, ka ES monarhijās ir visai līdzīgs valsts galvas aizstāšanas tiesiskais regulējums, kas nodrošina faktiski nepārtrauktu valsts galvas funkciju īstenošanu, turklāt reģenta institūtam šajās valstīs vairākkārt ir bijusi arī praktiska nozīme.

Valsts galvas aizstāšana republikās

Institūcijas, kuras aizstāj Valsts prezidentus

Latvijas Republikā Valsts prezidenta aizstāšanu reglamentē Satversmes 52. pants. Saskaņā ar šo tiesību normu gadījumā, ja Valsts prezidents atsakās no amata, nomirst vai tiek atsaukts, pirms viņa amata laiks ir beidzies, Valsts prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima izvēl jaunu Valsts prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts prezidenta vietu, ja pēdējais atrodas ārpus valsts robežas vai citādi aizkavēts izpildīt savu amatu.¹⁵ Tādējādi Latvija ir uzticējusi valsts galvas aizstāšanu Saeimas priekšsēdētājam. Citās ES dalībvalstīs prezidentu aizstāšanas regulējums ir atšķirīgi reglamentēts un ir pat grūti ieskicēt kopīgas iezīmes.

Atšķirībā no ASV un daudzām Ziemeļamerikas un Dienvidamerikas valstīm, ir acīmredzams, ka Eiropā nav izplatīts viceprezidenta institūts.

No visām ES dalībvalstīm Bulgārija ir vienīgā valsts, kur pastāv viceprezidenta institūts. Kā norādīts konstitucionālo tiesību doktrīnā, viceprezidentiem nevienā valstī nav nozīmīgu pilnvaru,¹⁶ tomēr attiecībā uz Bulgārijas viceprezidentu tam īsti nevarētu piekrist. Lai arī Bulgārijas 1991. gada konstitūcijā viceprezidenta kompetence nav konkretizēta un ir vispārīgi izsecināma tikai no konstitūcijas 92. panta, kurš noteic, ka Valsts prezidentam pienākumu izpildē palīdz viceprezidents,¹⁷ tomēr tā ir konkretizēta Bulgārijas Valsts prezidenta izdotajos dekrētos. Piemēram, 2002. gadā Bulgārijas prezidents Georgijs Parvanovs (*Georgi Parvanov*) izdeva dekrētu, ar kuru viceprezidentam ir nodots īstenot vairākas, autoresprāt, būtiskas valsts galvas kompetences, piemēram, īstenot apžēlošanas funkciju, lemt par Bulgārijas pilsonības piešķiršanu, atjaunošanu un atņemšanu, kā arī lemt par patvērumu piešķiršanu.¹⁸ Papildus tam viceprezidentam ir uzticēts īstenot Valsts prezidenta kreatīvo funkciju – iecelt amatā noteiktas amatpersonas.¹⁹ Līdz ar to jāsecina, ka Bulgārijas viceprezidenta kompetence ir visai būtiska, tomēr viceprezidentam, īstenojot savu kompetenci, ir jāņem vērā, ka viņš nevar rīkoties pretēji Valsts prezidenta izvēlētajai politikai un nesaskaņu gadījumā viņam ir jāatkāpjas.²⁰

Otra ES dalībvalsts, kuras konstitūcijā ir nostiprināts viceprezidenta institūts, ir Kipra. 1960. gadā pieņemtās Kipras Republikas konstitūcijas 1. pants noteic, ka «Kipra ir neatkarīga republika ar prezidentālu pārvaldi, kuras prezidents ir grieķis, bet viceprezidents – turks, kurus attiecīgi ievēlējušas Kipras grieķu un turku sabiedrības». ²¹ Taču praksē Kiprā viceprezidenta amats ir vakants, jo kopš 1963. gada decembra turki nepiedalās valsts institūciju darbībā un 1983. gadā turku kontrolētā Kipras teritorija pasludināja sevi par Ziemeļkipras Turku republiku, kuru atzīst tikai Turcija.²² Līdz ar to Bulgārija ir vienīgā ES dalībvalsts, kurā reāli pastāv viceprezidenta amats.

Tāpat kā Latvijā, vairumā ES dalībvalstu, piemēram, Lietuvā, Igaunijā, Ungārijā, Slovēnijā, Grieķijā, Portugālē, Valsts prezidenta aizvietošana tiek uzticēta parlamentu priekšsēdētājiem. Tajās valstīs, kur ir divpalātu parlamenti, aizstāšana tiek noteikta atšķirīgi, piemēram, Vācijā un Itālijā prezidentu aizstāj augšpalātas priekšsēdētājs, turpretim Polijā – apakšpalātas priekšsēdētājs, tomēr salīdzinoši biežāk šis pienākums tiek uzticēts augšpalātu priekšsēdētājiem.

Tādas valstīs kā Austrija, Somija un Malta ir uzticējušas Valsts prezidentu aizstāt premjerministram, bet Slovākija šos pienākumus ir nodevusi valdības kompetencē. Agrāk arī Veimāras konstitūcijā bija noteikts, ka kanclers vienlaikus varēja veikt Valsts prezidenta pienākumus, taču pastāv uzskats, ka tas noveda pie Ā. Hitlera diktatūras, un, mācoties no kļūdām, Vācijas 1949. gada Pamatlikuma autori izvēlējās prezidenta aizstāšanu uzticēt parlamenta augšpalātas – Bundesrāta – priekšsēdētājam.²³

Savdabīgs aizstāšanas regulējums ir Īrijā, jo šeit prezidentu aizvieto speciāla kolēģiāla institūcija, kuru sauc par Prezidenta komisiju. Šis komisijas sastāvā ietilpst

3 locekļi – Augstākās tiesas priekšsēdētājs, parlamenta apakšpalātas priekšsēdētājs un parlamenta augšpalātas – Senāta – priekšsēdētājs.²⁴

Kā jau iepriekš minēts, ja Austrijā Valsts prezidents īslaicīgi nespēj pildīt savus pienākumus, piemēram, slimības dēļ, viņa pienākumi tiek uzticēti premjerministram (kancleram), taču, ja prezidents nespēj veikt amata pienākumus ilgāk par 20 dienām, prezidenta aizstāšana, līdzīgi kā Īrijā, tiek uzticēta koleģiālai institūcijai. Atšķirība ir tā, ka Austrijā šīs kolēģijas sastāvā ir trīs parlamenta apakšpalātas prezidenti.²⁵ Praksē Austrijā šī kolēģija darbojas visai nesen, jo 2004. gadā savā pilnvaru termiņa laikā nomira prezidents Tomass Klestils (*Thomas Klestil*), un tādēļ līdz jauna prezidenta ievēlēšanai tā pildīja Valsts prezidenta pienākumus.

Daudzas valstis savās konstitūcijās ir noteikušas divpakāpju prezidenta aizstāšanas shēmu, respektīvi, atrunājušas kārtību, ko darīt tādā gadījumā, ja arī Valsts prezidenta aizvietotājs objektīvu iemeslu dēļ nespēj veikt Valsts prezidenta pienākumus. Kā piemēru varētu minēt Francijas konstitūciju, kura noteic, ka gadījumā, ja arī Senāta priekšsēdētājam ir kādi šķēršļi Valsts prezidenta amata pildīšanai, prezidenta amatu pilda valdība.²⁶ Divpakāpju prezidenta aizstāšanas modelis ir noteikts arī Somijā, Portugālē, Polijā un Maltā.

Savukārt Grieķijas konstitūcija²⁷ min pat trīs institūcijas, kuras ir tiesīgas pildīt Valsts prezidenta amatu; tās ir parlamenta priekšsēdētājs, savukārt, ja parlamentam tajā laikā nav priekšsēdētāja, tad iepriekšējais parlamenta priekšsēdētājs, bet, ja arī pēdējais no viņiem nevar ieņemt prezidenta vietu, to veic Ministru padome koleģiāli.

Salīdzinot ar citām valstīm, Latvijas konstitucionālais regulējums nesniedz atbildi uz to, kā rīkoties gadījumā, ja arī Saeimas priekšsēdētājs kādu objektīvu iemeslu dēļ nespētu veikt Valsts prezidenta pienākumus. Tāda situācija praksē ir pilnīgi iespējama, tāpēc, lai izvairītos no juridiskiem sarežģījumiem, būtu vēlams, sekojot citu valstu paraugam un pieredzei, arī LR Satversmē noteikt vairākpakāpju aizstāšanas kārtību un norādīt, kas izpilda Valsts prezidenta amatu gadījumā, ja to nespēj pildīt Saeimas priekšsēdētājs.

Valsts prezidenta vietas izpildītāja kompetence

Valsts prezidenta vietas izpildītāju tiesības un pienākumi parasti ir ierobežoti salīdzinājumā ar pašam prezidentam piešķirtajām tiesībām un pienākumiem. Lielākais vairums valstu, t. sk. ES dalībvalstis, savās konstitūcijās konkrēti nosaka tās tiesības un pienākumus, kurus nav tiesīgs īstenot prezidenta vietas izpildītājs. Šāds regulējums ir, piemēram, Lietuvas, Igaunijas, Rumānijas, Francijas un Grieķijas konstitūcijā.

Pētot jautājumu par kompetences ierobežojumiem, jāsecina, ka katrai valstij ir individuāla pieeja kompetencēm, kuras aizvietotājs nav tiesīgs veikt, tomēr dominējoši ir šādi kompetences ierobežojumi:

- 1) vairumā valstu (piemēram, Lietuvā, Rumānijā, Francijā, Polijā, Ungārijā, Grieķijā) Valsts prezidenta aizvietotāji nav tiesīgi atlaist parlamentu un izsludināt ārkārtas parlamenta vēlēšanas;
- 2) lielākajā vairumā ES valstu (piemēram, Lietuvā, Grieķijā) Valsts prezidenta vietas izpildītājam nav tiesību atlaist valdību, valdības ministrus un iecelt amatā jaunus ministrus;
- 3) līdzīgi arī lielākā daļa valstu Valsts prezidenta aizstājējiem nepiešķir tiesības prasīt referendumu sarīkošanu (tas tieši noteikts, piemēram, Francijas, Rumānijas un Grieķijas konstitūcijā).

Interesanti, ka mūsu kaimiņvalsts Igaunijas parlamenta priekšsēdētājam, izpildot prezidenta amatu, teorētiski ir tiesības izsludināt ārkārtas parlamenta vēlēšanas, taču tādā gadījumā ir nepieciešams saņemt augstākās tiesas – Valsts tiesas – piekrišanu. Tāpat arī Valsts tiesai ir jāakceptē prezidenta vietas izpildītāja atteikums izsludināt likumus.²⁸

Ungārijā papildus jau iepriekš minētajam ierobežojumam atlaist parlamentu Valsts prezidenta aizvietotājs nav tiesīgs atdot parlamentam otrreizējai caurlūkošanai likumus vai nosūtīt tos Konstitucionālajai tiesai pārbaudei.²⁹

Rumānijas 1991. gada konstitūcijas 97. pants noteic, ka Valsts prezidenta aizvietotājam nav prezidentam piešķirtās tiesības uzrunāt ar ziņojumu parlamentu par galvenajiem valsts politikas jautājumiem.³⁰

Kā visai savdabīgs jāizceļ kompetences regulējums, kas noteikts Čehijas konstitūcijā³¹. Īpatnēja no varas dalīšanas teorijas viedokļa ir premjerministram kā Valsts prezidenta vietas izpildītājam piešķirtā tiesība iecelt amatā tiesnešus. Tāpat specifiska ir arī apakšpalātas priekšsēdētājam kā Valsts prezidenta aizvietotājam piešķirtā tiesība atlaist Pārstāvju palātu un iecelt un atsaukt premjeru un citus valdības locekļus, pieņemt viņu demisiju.

Kā zināms, vairumā valstu, t. sk. Latvijā, galvenais prezidentu aizstājēju praksē īstenotais pienākums ir izsludināt likumus, tomēr kā izņēmums jānorāda Slovākijas normatīvais regulējums, jo šajā valstī saskaņā ar 1992. gada konstitūcijas 102. pantu³² Valsts prezidenta amata izpildītājs nav tiesīgs izsludināt likumus.

Protams, sarežģītāka situācija ir tajās valstīs, kur konstitūcija nenosaka vietas izpildītāja kompetences apjomu, un praksē tas var radīt zināmas juridiskas problēmas. Arī LR Satversmē, kā zināms, nav atrodams Valsts prezidenta aizvietotāja kompetences regulējums. Mūsu valsts normatīvo aktu regulējums nesniedz atbildi uz jautājumu, vai Saeimas priekšsēdētājs ir tiesīgs realizēt visas Valsts prezidenta tiesības un pildīt pienākumus, tomēr konstitucionālo tiesību teorijā un praksē izveidojusies nostāja, ka Valsts prezidenta aizvietotāji pilda tikai tos prezidenta pienākumus, kuri neprasa Valsts prezidenta subjektīvās gribas izpaušmi jeb, kā norādīts mūsdienu juridiskajā literatūrā,³³ «pienākumu izpildītājs var tikai pildīt funkciju, bez ieskata tiesībām». Piemēram, nav šaubu par Valsts prezidenta aizvietotāja tiesībām izsludināt likumus, tomēr diskutabls ir jautājums par to, vai Valsts prezidenta vietas izpildītājam ir tiesības nosūtīt parlamentam likumus otrreizējai caurlūkošanai un apžēlot noziedzniekus. Lai izvairītos no iespējamiem pārpratumiem, būtu vēlams arī Latvijā, līdzīgi kā vairumā valstu, noteikt konkrētas funkcijas, kuras Valsts prezidenta vietas izpildītājs nav tiesīgs īstenot, piemēram, ietverot tādas aizliegumus kā atlaist Saeimu, apžēlot noziedzniekus, izmantot likuma ierosināšanas tiesību, tiesību prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu, apturēt likuma publicēšanu, kā arī nominēt Ministru kabineta vadītāju.

Dažās valstīs laikā, kad Valsts prezidenta amats ir vakants, tas uzliek zināmus kompetences ierobežojumus arī citām valsts institūcijām. Piemēram, 1958. gada Francijas konstitūcijas 7. pants³⁴ noteic, ka tikmēr premjerministrs nevar nodot apstiprināšanai parlamentā valdības deklarāciju, tāpat šajā laikā Francijas premjerministram un parlamenta deputātiem nav tiesību ierosināt konstitūcijas grozījumus.

Valsts prezidenta vietas izpildītāja amata savienojamība

Arī par Valsts prezidenta vietas izpildītāja amata savienojamību ES dalībvalstīm ir atšķirīga pieeja.

Daudzās valstīs, piemēram, Lietuvā, Vācijā, Igaunijā, Portugālē, Ungārijā u. c., lai izvairītos no tā, ka Valsts prezidenta vietas izpildītājs varētu nonākt divdomīgā situācijā, tiek noteikts, ka tikmēr Valsts prezidenta vietas izpildītājam jāpārtrauc pildīt savus amata pienākumus. Savukārt Latvijā normatīvie akti nenoteic, ka Saeimas priekšsēdētājam, izpildot Valsts prezidenta pienākumus, būtu jāpārtrauc pildīt Saeimas priekšsēdētāja pienākumus. Šāds ierobežojums jo īpaši noderīgs varētu būt gadījumos, ja Valsts prezidenta vakance ir ilgstoša, jo vienai personai var būt sarežģīti vienlaikus sekmīgi izpildīt abu Latvijas Republikas augstāko amatpersonu pienākumus.

Atsauces un piezīmes

- ¹ Balodis, R. Kā izpaužas Valsts prezidenta kreatīvā funkcija. *Jurista Vārds*, 2003, 7. janvāris, Nr. 1 (259).
- ² Арановский, К. В. Государственное право зарубежных стран. Москва: Издательская группа «ФОРУМ-ИНФРА-М», 1999, с. 410.
- ³ Constitutional Law of 15 EU Member states. Ed. L. Prakke, C. Kortmann. Kluwer Legal Publishers, 2004, p. 96.
- ⁴ Eades, D. Facing the future: Young Scandinavian royalty. *Scandinavian Review*, Winter, 1996.
- ⁵ Constitutional Law of 15 EU Member states. Ed. L. Prakke, C. Kortmann. Kluwer Legal Publishers, 2004, p. 553.
- ⁶ Pieejams: <http://www.heraldica.org>
- ⁷ Pieejams: <http://www.kabinetderkoning.nl>
- ⁸ Ibid.
- ⁹ Чиркин, В. Е. Конституционное право зарубежных стран. Третье издание. Москва: Юрист, 2003, с. 303.
- ¹⁰ Всемирная история государства и права. Энциклопедический словарь. Москва: Инфра-М, 2000, с. 288.
- ¹¹ Исаев, М. А. Механизм государственной власти в странах Скандинавии. Москва: «ОАО Издательский дом Городец», 2004, с. 178.
- ¹² Арановский, К. В. Государственное право зарубежных стран. Москва: Издательская группа «ФОРУМ-ИНФРА-М», 1999, с. 410.
- ¹³ Treatise on Belgian Constitutional Law. Ed. Prof. Dr. iur. A. Alen. Kluwer Law and Taxation Publishers, 1992, p. 60. Sk. arī Constitutional Law of 15 EU Member states. Ed. L. Prakke, C. Kortmann. Kluwer Legal Publishers, 2004, p. 96.
- ¹⁴ Исаев, М. А. Механизм государственной власти в странах Скандинавии. Москва: «ОАО Издательский дом Городец», 2004, с. 178.
- ¹⁵ LR Satversme, 15.02.1922. *Latvijas Vēstnesis*, 01.07.1993., Nr. 43. Informācija par to, ka Saeimas priekšsēdētājs uzņemas Valsts prezidenta pienākums, tiek publicēta oficiālajā laikrakstā «Latvijas Vēstnesis». Saskaņā ar to Valsts prezidents paziņo, ka noteiktā laikā, piemēram, atradīsies ārpus valsts robežām un ka tikmēr Valsts prezidenta vietu saskaņā ar LR Satversmes 52. pantu izpildīs Saeimas priekšsēdētājs. Izveidojusies arī prakse, ka vienlaikus tiek publicēts arī Saeimas priekšsēdētāja paziņojums, kurā tiek norādīts, ka noteiktā laika posmā viņš izpildīs Valsts prezidenta vietu. Sk. Atrodoties ārpus valsts robežām un nododot Valsts prezidenta vietu Saeimas priekšsēdētājam. *Latvijas Vēstnesis*, 15.12.2006. 200 (3568).
- ¹⁶ Чиркин, В. Е. Конституционное право зарубежных стран. Третье издание. Москва: Юрист, 2003, с. 314.
- ¹⁷ Bulgārijas Konstitūcija (1991) Pieejams: http://www.president.bg/en/v_pravo.php
- ¹⁸ Decree No. 53, January 23, 2002. Pieejams: http://www.president.bg/en/v_pravo.php
- ¹⁹ Ibid.
- ²⁰ Чиркин, В. Е. Конституционное право зарубежных стран. Третье издание. Москва: Юрист, 2003, с. 314.
- ²¹ Kipras Republikas Konstitūcija (1960) Pieejams: <http://confinder.richmond.edu/admin/docs/cyprus.pdf>
- ²² Pieejams: <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/cy>
- ²³ Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/President_of_Germany#Succession
- ²⁴ Īrijas Republikas Konstitūcija (1937) Pieejams: <http://www.taoiseach.gov.ie>. Interesanti, ka arī 2002. gadā J. Bojāra, V. Cielavas un G. Zemrībo darba grupā izstrādātajā Satversmes grozījumu projektā bija ierosināts Valsts prezidenta pienākumus uzticēt kolēģijai, kas sastāvētu no Saeimas priekšsēdētāja, Augstākās tiesas priekšsēdētāja un Satversmes tiesas priekšsēdētāja. Pieejams: www.politika.lv
- ²⁵ Austrijas Republikas Konstitūcija (1920) Pieejams: http://www.ris.bka.gv.at/erv/erv_1930_1.pdf
- ²⁶ Constitutional Law of 15 EU Member states. Ed. L. Prakke, C. Kortmann. Kluwer Legal Publishers, 2004, p. 324.
- ²⁷ Grieķijas Republikas Konstitūcija (1975) Pieejams: <http://www.presidency.gr>
- ²⁸ Igaunijas Republikas Konstitūcija (1992) Pieejams: <http://www.president.ee/en/>
- ²⁹ Ungārijas Republikas Konstitūcija (1949) Pieejams: www.president.hu
- ³⁰ Rumānijas Republikas Konstitūcija (1991) Pieejams: [http://www.cdep.ro/pls/dic/act_show?ida=1&idl=2&tit=3#t3c2s\)a97](http://www.cdep.ro/pls/dic/act_show?ida=1&idl=2&tit=3#t3c2s)a97)
- ³¹ Čehijas Republikas Konstitūcija (1992) Pieejams: http://www.hrad.cz/en/ustava_cr/index.shtml
- ³² Slovākijas Republikas Konstitūcija (1992) Pieejams: http://www.concourt.sk/A/a_index.htm
- ³³ Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: *Latvijas Vēstnesis*, 2004, 324. lpp.
- ³⁴ Francijas Republikas Konstitūcija (1958) Pieejams: <http://www.assemblee-nationale.fr>